

‘VAN VOLSTREKT AAIBAAR TOT UITERST AGRESSIEF’

RIK VAN DAELE

In de uitstekende recensie *De duistere poppenspeler* van de graphic novel *Reynaert de vos* van René Broens en Marc Legendre beschrijft Patrick Bassant de manier waarop de op El Hierro verblijvende kunstenaar Mark Legendre de vos heeft geportretteerd: ‘met tientallen gezichtsuitdrukkingen, van volstrekt aaibaar, onschuldig, flemend, vals, sarcastisch tot boosaardig en ronduit agressief.’ Hiermee beschrijft de recensent niet enkel de vos in de meest recente Reynaertvertaling, maar hij schetst de vos ook in zijn eeuwenlange geschiedenis, van aaibaar tot agressief. Nooit was de vos zo duivels aanwezig als in Broens’ aanhanger van de Antichrist. Rudi Malfliet, die in mei 2010 *Van den vos Reynaerde. De feiten* voorstelde, ziet de vos eerder als een moderne Robin Hood en een middeleeuwse volksheld. Malfliets oppositie tegen de recente stellingen van Reynaertonderzoekers en zijn vlijmscherpe kritiek aan het adres van het gild van de literair-historici en de reacties hierop, zouden misschien wel eens de focus kunnen afleiden van de werkelijke waarde van zijn studie, in het bijzonder de identificatie van ‘Willem die madocke makede’ met Willem van Boudelo. Malfliet brengt zijn betoog met veel overtuiging en vooral met een nieuw argument rond het toponiem Absdale. Dit laatste is zo intrigerend dat het ongetwijfeld zal leiden tot nieuw onderzoek en tot een verdere scherpstelling en verdieping van de hypothesen en de bewijsvoering. Misschien hebben we anno 2010 zelfs meer dan een robotfoto van Willem en kunnen de handboeken en literatuurgeschiedenissen herschreven worden. Heeft de *Reynaert* eindelijk een auteur van vlees en bloed?

Terwijl we in dit boek de Reynaertkroniek van 2009 schrijven, is de nieuwe eeuw tien jaar aan de gang. Er worden volop vragen gesteld over de ontwikkeling van het fysieke boek. Zullen e-books en e-readers onze klassieke boeken, geurend naar de inkt en gedrukt op glanzend of mat papier, verdringen? Zijn we op weg naar een volledig digitale wereld? En hoe zal dit jaarboek de kaap van 2012 nemen, wanneer we de vijfentwintigste jaargang zullen publiceren? Alle reeds verschenen nummers van *Tiecelijn* worden momenteel in Azië gedigitaliseerd. Ze zullen binnenkort op www.dbnl.nl voor iedereen ter beschik-

king staan. Hans Rijns interviewde hierover projectleider René van Stipriaan. Niet alleen raaf Tiecelijn reist de wereld rond, ook de vos Reynaert veroverd onze geglobaliseerde wereld met nieuwe vertalingen in het Engels, het Esperanto en het Chinees.

De vos is globetrotter en wereldburger én hij is klaar voor de nieuwe eeuw en voor de jeugd van tegenwoordig. In de gerapte versie van Charlie May – binnenkort in het Engels – en Zuvuya (het gezelschap speelde reeds zijn tweehonderdste voorstelling) spreekt hij de jongeren aan. Voor een jong en oud publiek verscheen recent de cd *Marcel Ryssen vertelt Reynaert de vos*, een uitgave waarmee het Reynaertgenootschap zijn voorzitter in de schijnwerpers zet. Meesterverteller Marcel Ryssen nam ruim twintig jaar na Jo van Eetvelde *Van den vos Reynaerde* opnieuw op, nu in een korte, verhalende versie. De jeugd werd in 2009 sterk aangesproken in het knappe educatieve traject van de Erfgoedcel Waasland *Tricky Reynaert en co* over Reynaert de vos, Anansi de spin, Nasredin Hodja en andere tricksters.

Iconografisch beleefde de *Reynaert* in de voorbije jaren twee superieure hoogtepunten: in 2008 met de prachtige tekeningen van Klaas Verplancke en zeer recent, zoals hierboven al vermeld, met de overdonderende illustraties van Marc Legendre bij de vertaling van René Broens (geregenseerd door Charlotte Pylyser).

In dit derde jaarboek, jaargang 23 van *Tiecelijn*, wordt de onmetelijke schatkamer van de *matière renardienne* opnieuw rijkelijk geopend. Het nummer begint met een thematische reeks artikelen over de aap. (Wat zou er trouwens met brievenbesteller Botsaert gebeurd zijn?) In boeiende bijdragen van verschillende lengte en diepte bekijken Hans Rijns, Yvan de Maesschalck, Jack van Peer en Hilde Reyniers aspecten van de aap in de literatuur en de kunst. Het nummer begint met de vertaling van enkele apenfabels door Mark Nieuwenhuis. Van zijn hand staan in dit jaarboek nog diverse, nooit in het Nederlands vertaalde, Latijnse teksten. Nieuwenhuis' translatie en interpretatie van de *Ysengrimus abbreviatus* is bijzonder belangwekkend. De teksten over het bezoek van de aartsbisschop van Toledo aan de paus en de twee geschiedenissen uit de *Speculum stultorum* van Nigel van Longchamp verbreden het bereik van 'Tiecelijn nieuwe stijl' met teksten die te linken zijn aan de materie, maar er niet toe behoren. Ook Yvan de Maesschalck maakt een indringende uitstap met de bespreking van Kisling & Verhuycs *De duim van Alva*, waarmee Kisling en Verhuycs 'trilogie' die met *Het leugenverhaal* begon, wordt afgesloten.

In *Tiecelijn 23* is ruimte voor bijdragen die uiteenlopende aspecten van de Reynaertstof behandelen. Zo staat de iconografie in de *Roman de Renart* in de bijdrage van Robine Bausch-Bronsing centraal, de strijd tussen beer en leeuw om het leiderschap in de dierenwereld in het artikel van Nard Loonen (die meteen ook Michel Pastoureaus standaardartikel over deze strijd om het koningschap vertaalde, waarvoor we auteur en vertaler zeer dankbaar zijn) en de opdrachtgeefster van *Reynaert I* in Rudi Malfliets werkstuk. Yvan de Maesschalck, Willy Feliens (in het grafisch werk van Hugo Besard) en Robert de Bock (in het beeldend oeuvre van Bert Peeters) zochten literaire en iconografische vossensporen, terwijl Alexander Baneman zelf een poëtisch spoor creëerde.

Dit jaarboek zal ongetwijfeld nog lange tijd gezocht worden om de bijdrage van journalist en filmliefhebber Egbert Barten, die twee decennia onderzoek verrichtte naar de verfilming van de antisemitische Reynaertbewerking van Robert van Genechten. Ze is de knappe afronding van een sterk staaltje van onderzoeksjournalistiek. Ook Wim Gielen droeg vroeger reeds bij tot de ontsluiting van deze materie toen hij in 1998 in *Tiecelijn* het stuk *Distels... Een vossenstreek na Van Genechten* publiceerde. Enkele weken geleden moesten wij afscheid nemen van Wim. De gedreven Reynaerdist en boekenverzamelaar was moegestreden, maar sterk en scherp van geest. Wij dragen dit jaarboek dankbaar aan hem op.

Sinds drie jaar is *Tiecelijn* immers een jaarboek. Het onooglijke eerste nummertje van de *Nieuwsbrief voor Reynaerddoelers* uit de zomer van 1988 van 16 pagina's is ondertussen uitgegroeid tot een volumineus geheel met vele kleurenillustraties in een prachtig jasje van kunstenaars en dichteres Lies van Gasse. De vormgeefster, de drukker, de medewerkers en de negentien auteurs bedanken wij hartelijk voor hun bijdrage.